

Oppsummering fra forskerne

“My life is too short; I want to live now”.

Kvinner fra Øst-Europa forteller om veien til og livet i prostitusjon i Norge

Av May-Len Skilbrei Og Irina Polyakova

Prosjektet ble finansiert av Justis- og politidepartementet og ble utført i 2005 på Institutt for kriminologi og rettssosiologi ved Universitetet i Oslo. Rapporten ble overlevert Justisdepartementet 19. mai 2006.

Funn om situasjonen i Norge

Kvinnene forteller om en sterk lengsel etter å reise ut som handler om flere ting. Forut for prostitusjondebuten har ikke kvinnene nødvendigvis vært i økonomisk nød eller opplevd en form for krise, det er også snakk om at det har blitt et alternativ fordi de ønsker å aktivt oppsøke et bedre liv, og særlig i vesten. Noe av dette handler om muligheter til det forbruket de ønsker og om mulighet til selvstendighet fra foreldrene. Men økonomi er viktig og en viktig grunn til at kvinnene ønsker å reise ut og har få retrettmuligheter når de først har reist ut, er at de har forpliktelser og forventninger hjemme. Flere sender penger hjem til familiemedlemmer som er avhengige av dem fordi de befinner seg i en vanskelig situasjon. Noen opplever at familien hjemme blir mer og mer krevende, og at dette kan være problematisk.

Funn om rekruttering

Flere av kvinnene er rekruttert fra prostitusjonsarenaer i hjemlandet. På for eksempel bordeller i hjemlandet får de informasjon om prostitusjonsmarkedet og prisene i landene utenlandske kunder kommer fra, og de forteller at kvinner blir aktivt rekruttert av halliker som opererer både i hjemlandet og i utlandet og av utenlandske kunder.

Noen av kvinnene har aktivt oppsøkt muligheter til å reise ut ved hjelp av byråer, organisasjoner og personer som annonserer etter kvinner i media i hjemlandet. Noen har blitt lurt av annonser som lovet ordinært arbeid i vesten, andre har vært klar over at det har vært snakk om prostitusjon.

Kvinnene har ofte fått informasjon av venninner som allerede har solgt sex i utlandet. At informasjonen kommer på denne måten senker terskelen i forhold til å gå inn i prostitusjon selv eller å plassere seg selv i risiko for menneskehandel. Det er grunn til å tro at kvinner som allerede er i prostitusjonen med en hallik eller bakmann kan få belønninger eller andre fordeler ved å rekruttere andre kvinner inn.

Vi kan altså oppsummere om rekrutteringen at det i hvert fall finnes tre ulike måter å bli rekruttert inn i prostitusjon i utlandet, og derfor gjøre seg sårbare for å bli ofre for menneskehandel. Disse ulike rekrutteringskanalene gjør kvinnene sårbare på ulike måter, men felles har de at de kan hindre kvinnene full informasjon om hva de går inn i og hva de risikerer når de reiser ut.

Funn om hva som bestemmer hvilke land kvinnene reiser til

Noen av kvinnene hadde lenge drømt om å reise til akkurat det landet før de reiste ut, og det var drømmen om å bo der som påvirket beslutningen deres. Andre var mer likegyldige til hvilket land de reiste til, så lenge det ga dem mulighet til å bygge et bedre liv i hjemlandet. Andre igjen har ikke selv kunnet velge hvor de skulle reise, men har blitt sendt til et land av bakmenn.

Funn om endring over tid

Kvinnene fra de nye EU-statene forteller at de tror dette vil gjøre det lettere for dem å gå ut av prostitusjon og inn i ordinært lønnsarbeid i stedet. Det er vanskelig å si om dette vil holde stikk, men det er viktig å følge opp dette med skikkelig informasjon om de mulighetene som finnes.

Flere forteller at farene for å havne i menneskehandel blir mindre over tid ved at flere og flere kvinner får kunnskap nok til å kunne beskytte seg. Mangel på kunnskap har betydd at kvinnene har gått inn i dårlige avtaler og må betale for høy pris på tjenester, som for eksempel leie av leilighet, og må betale for tjenester som ikke finnes, slik som leie av plass på gata. Kvinnene kan få kunnskap om hvilke rettigheter de har og hvilke vilkår andre kvinner jobber under i kontakt med andre kvinner i prostitusjonen, og vi ser at det å hindre kvinnene i å snakke med andre har vært en strategi for å kontrollere dem.

Men selv om en del kvinner fra Øst-Europa har fått økte rettigheter i Norge som EU-borgere og mange generelt har mer kunnskap om farene ved å reise ut og hvilke vilkår de kan kreve, finnes det fortsatt kvinner som er ofre for menneskehandel for prostitusjonsformål til Norge. Disse er det selvfølgelig særlig vanskelig å få i tale, og det er viktig at ikke ansvaret for å få slutt på situasjonen ikke hviler på at de selv identifiserer seg selv som et offer. God kontakt med kontroll- og hjelpeapparatet med et fokus på å identifisere ofre, heller enn å identifisere ulovlig opphold, er viktig for å få til dette.

Økende bevissthet om risikoen for menneskehandel i kvinnenens hjemland, økte kunnskaper om hvilke rettigheter de har i Norge og hvordan ting fungerer her og endrede betingelser, blant annet pga. av EU-utvidelsen og bedre økonomiske kår i hjemlandet, gjøre risikoen for utnyttelse mindre og mulighetene til å gå ut av prostitusjonen større. Det er likevel viktig at vi følger opp kvinnene, fordi endrede betingelser kan skape nye former for sårbarhet og overgangen til et annet liv vil bli lettere hvis kvinnene får hjelp til å gjennomføre den. Etter hvert som flere og flere østeuropeiske kvinner kanskje kan jobbe med selvstendig på prostitusjonsmarkeder i Norge, svekkes ikke sårbarheten til kvinner som er ofre for menneskehandel nå. Disse blir kanskje desto mer sårbare. Noen av kvinnene vi har møtt ser ned på andre som har blitt lurt og tvunget på ulike måter; det er viktig å ikke bli forstått som svak og naiv. Dette kan føre til at det blir vanskelig for kvinnene å anerkjenne at de er ofre for menneskehandel, og å fortelle andre om det. Kvinner fra Øst-Europa har mange ulike erfaringer med at andre organiserer deres prostitusjon, noen av dem vi har møtt har vært tydelig utsatt for menneskehandel, mens andre har reist ut via en hallik. For å skape et realistisk og gjenkjennelig bilde av dette må vi forstå dette som et kontinuum, siden det også kan være vanskelig for kvinnene å skille det ene fra det andre. Dette betyr utfordringer for politi og påtalemyndigheter og andre som har behov for å skille mellom dem som to ulike fenomener.